

29.4.84

Συμβουρία επί Πρακτικών
και Προσέχεις
Κυβερν. επί Κέντρ. Διοικήσεως

μέρος επί Συνεδριάσεως

Το μεγάλο ^{μέρος επί Συνεδριάσεως} που μπόρεσα να παρακολουθήσω, πράγματι ήταν πλούσιο από πολλές πλευρές. Στα λίγια λεπτά που είχαν τα μέλη της Κ.Ε. για να διατυπώσουν τις θέσεις τους, πέρασαν πολύ σημαντικά μηνύματα προς εμάς. Εκείνο που θα ήθελα να τονίσω είναι ^{στη} ήδη έχει αρχίσει μια κωδικοποίηση των σημείων, των παρατηρήσεων και της κριτικής που έγινε και ότι, μετά από κάποια επεξεργασία, το Ε.Γ. θα στείλει το κείμενο αυτό - που θα είναι η οριστική κωδικοποίηση - στα μέλη της Κ.Ε., στα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, στα μέλη της Κοινοβουλευτικής Ομάδας. Παρά ταύτα, θα ήθελα να κάνω ένα είδος σύνοψης - χωρίς όμως να αναφερθώ σε συγκεκριμένους ομιλητές, κάτι που θα ήταν ιδιαίτερα δύσκολο στα πλαίσια του χρόνου που διαθέτουμε. Και επομένως αυτά που θα πω, μάλλον θα έχουν και την σφραγίδα ορισμένων δικών μου ερμηνειών, αυτών των οποίων ειπώθηκαν εδώ μέσα. Θα αναφερθώ πρώτα, στη λειτουργία της Κυβέρνησης χωρίς να επαναλάβω τα χθεσινά.

Έχουμε ^{πρέπει} από κάθε υπουργό τη διατύπωση μιας σαφούς πολιτικής. Όχι απλώς τις προτεραιότητες, αλλά πολιτικής για τον υπόλοιπο χρόνο μέχρι τις εκλογές.

Στη δεύτερη τετραετία αυτό θα γίνει για όλη τη τετραετία από τα υπουργεία, θα εγκριθούν αυτές οι πολιτικές από ένα όργανο - λέμε το ΚΥΣΥΜ. Είναι ο μόνος τρόπος για να εξασφαλίσουμε *στην*
ψαλίδα *επιχειρησιακό* *επιχειρησιακό*.

Ένα δεύτερο σημείο - και αφορά φυσικά την Κυβέρνηση - είναι η εκκαθάριση όλων των εκκρεμοτήτων. Υπάρχουν πάρα πολλές εκκρεμότητες.

Δεν αμφοισβητώ ότι κάναμε σημαντικό έργο αλλά έχουμε εξαγγείλει πολύ περισσότερα απ'αυτά που έχουμε κάνει. Και γι'αυτό, το κλείσιμο της ψαλίδας ανάμεσα σε εξαγγελίες που έχουν γίνει και την πραγμάτωσή τους, είναι η μεγάλη προτεραιότητα για τη δουλειά του Υπουργικού Συμβουλίου.

Πιστεύω και εγώ, ότι δεν υπάρχει επαρκής χρόνος για να προχωρήσουμε σε άλλους νέους θεσμούς. Πρέπει να στηρίξουμε αυτούς που έχουμε δημιουργήσει. Δεν υπάρχει χρόνος τώρα για νέα άλματα.

θα ήθελα να τονίσω επίσης, ότι εφόσον μιλάμε για σοσιαλιστικό μετασχηματισμό υπρέπει να μελετάται κάθε μερα, διότι δεν υπάρχει ανάλογο πείραμα με αυτό που εμείς δοκιμάζουμε στη χώρα μας. Μπορεί κανείς να πει, ότι έχουν γίνει ορισμένες προσπάθειες, οι οποίες όμως απέτυχαν πολύ ενωρίς, στην πορεία τους. Γι' αυτό εμείς αποτελούμε ένα πιλότο πραγματικά για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό, με δημοκρατικά και μόνο, μέσα.

Φυσικά, το χαρακτηριστικό αυτού του Κινήματος και του τύπου του σοσιαλισμού που εμείς επιδιώκουμε, περιλαμβάνει στοιχεία όπως είναι η αποκέντρωση, η ενεργός συμμετοχή των εργαζομένων, του πολίτη, και ταυτόχρονα την αποκρατικοποίηση και κοινωνικοποίηση του δημόσιου τομέα, που στη χώρα μας είναι παραγωγός του πλέον του 50% του εθνικού μας προϊόντος. Άρα η κοινωνικοποίηση των ^{Διυπάων} επιχειρήσεων και οργανισμών, όπως η ΔΕΗ, η Ολυμπιακή, ο ΟΤΕ, αποτελεί άμεσο και πρώτο στόχο. Και ελπίζουμε - είμαστε βέβαιοι, θα έλεγα - ότι πριν φτάσουμε στις εκλογές θα έχει πάρει μορφή και σχήμα η κοινωνικοποιημένη δημόσια επιχείρηση.

Πρέπει όμως να τονίσω ταυτόχρονα, πως σύμφωνα με τις προγραμματικές θέσεις του Κινήματός μας, η κοινωνικοποίηση δεν σταματάει στο δημόσιο τομέα αλλά επεκτείνεται και σε τομείς που ιστορικά, παραδοσιακά στην Ελλάδα, ανήκουν στον ιδιωτικό χώρο. Αναφέρω ενδεικτικά - από

αυτά που εμείς έχουμε εξαγγείλει χρόνια τώρα, (πίσω ακόμα και από το '77) την ανάγκη να κοινωνικοποιηθούν ο ορυκτός πλούτος της χώρας, η πολεμική βιομηχανία, το φάρμακο, και άλλες κατηγορίες. Δεν νομίζω ότι πρέπει να δείξουμε σ' αυτό, οποιαδήποτε ευαισθησία. Απλώς δεν πρέπει να φορτίσουμε την υπόθεση με ταυτόχρονο άνοιγμα σε όλα τα αυτά τα μέτωπα. Αλλά με κανέναν τρόπο δεν πρέπει να αποκλίσει από τις ώριμες εκείνες και νηφάλιες διατυπώσεις οι οποίες δεσμεύουν το Κίνημά μας. Μπορεί να πει κανείς ότι αυτό θα σήμαινε μια μεγαλύτερη σύγκρουση ανάμεσα στη Κυβέρνηση και το Κίνημα από τη μια μεριά και τον ιδιωτικό τομέα από την άλλη. Πιστεύω όχι. Πιστεύω ότι η σύγκρουση με τον ιδιωτικό τομέα δεν είναι τόσο αποτέλεσμα μιας συγκεκριμένης προσπάθειας για κοινωνικοποίηση κάποιου τομέα, όσο ότι μέσα στα πλαίσια της καθημερινότητας έχουν λεχθεί και έχουν γίνει πολλές φορές, αψυχολόγητα πράγματα. Έχουμε δημιουργήσει μια ασάφεια σε ό,τι αφορά τους κανόνες του παιχνιδιού.

Για να δουλέψει ο ιδιωτικός τομέας στα πλαίσια του σοσιαλιστικού *παιχνιδιού*, για τον οποίο πασχίζουμε και τον οποίο προωθούμε, θα πρέπει να είναι πάρα πολύ σαφείς οι κανόνες λειτουργίας του ιδιωτικού τομέα. Όταν η σηματοδότηση, αλλάζει γρήγορα και καμιά φορά ανεξήγητα, τότε φυσικά, ο ιδιωτικός τομέας αντιδρά *ακρηνι ζιμαί*.
Εν πράγματι τους δοθεί συγκεκριμένος χώρος να

λειτουργήσουν στα πλαίσια τους βετούς προγράμματος κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης, τότε πιστεύω ότι θα μπορέσουν αυτοί, να περάσουν ^{εάν υπογράψουν, εν γένει} για ώμενων το έργο.

Πιστεύω επίσης - κάτι που ειπώθηκε αρκετές φορές και είναι πολύ σωστό - ότι θα πρέπει Υπουργός, Υφυπουργός, Γενικός Γραμματέας, Κοινοβουλευτικός Τομέας Εργασίας ή κάποια εκπροσώπησή του και Επιτροπή του Κινήματος ή εκπροσώπηση Επιτροπής του Κινήματος να συνεργάζονται σε τακτά χρονικά διαστήματα ώστε να έρθει από την καθημερινή πράξη η προσέγγιση, η ανάπτυξη εμπιστοσύνης, η αξιοπιστία όλων των συμμετεχόντων. Αυτό είναι κάτι για το ^{οποίο} ευθυνόμαστε όλοι, εγώ σε ό,τι αφορά το Υπουργικό Συμβούλιο, άλλοι ίσως για την Κοινοβουλευτική Ομάδα, για το Κίνημα. Αυτό πρέπει να γίνει.

Ένα άλλο σημείο που αφορά τη λειτουργία της Κυβέρνησης - το οποίο όμως δεν περιορίζεται βέβαια στην Κυβέρνηση - είναι η αλαζονεία. Τόχουμε πει εκατό φορές, αλλά συνεχίζεται. Υπάρχουν απίθανες μορφές αυτής της αλαζονείας, που δεν έχουν βέβαια καμιά σχέση με το ήθος και ύφος το οποίο εμείς θέλουμε να εδραιώσουμε. Και πρέπει οι Υπουργοί να έχουν την πόρτα τους ανοιχτή στους βουλευτές και τα στελέχη του Κινήματος, με μία όμως σαφή συνενόηση? Ότι η παρέμβαση του Κινήματος στο κυβερνητικό έργο δεν γίνεται τυχαία, δεν γίνεται σε όλα τα επίπεδα, δεν είναι άναρχη, αλλά περνάει μέσα από τη δομή της

Οργάνωσης, περνάει μέσα από την Κ.Ε., το Ε.Γ., τον Πρόεδρο του Κίνηματος, προς το Υπουργικό Συμβούλιο. Αυτό για το Κέντρο. Ανάλογοι επίσης κανόνες, πρέπει να θεσπισθούν για την επαρχία, για τον νομό, για την πόλη, για την κοινότητα. Είναι απαράδεκτο να γίνονται πραγματικά τυχαίες και άναρχες παρεμβάσεις στελεχών στο έργο του Νομάρχη ή στο έργο του Δημάρχου ή του Κοινοτάρχη. Υπάρχουν μηχανισμοί μέσα από τους οποίους με διάλογο είναι δυνατό να δρομολογηθεί μια συνεργασία αποτελεσματική στα επίπεδα αυτά της αποκέντρωσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Πράγματι-τό επαναλαμβάνω γιατί το είπατε και γείρ πολλές φορές - δεν έχουμε θεσμοθετήσει διάλογο. Ούτε με το λαό, ούτε με τις παραγωγικές τάξεις, ούτε ακόμη και με τους κοινοβουλευτικούς. Δεν έχουμε διάλογο. Και είναι αυτό το οποίο πραγματικά έχουμε υποσχεθεί κατά κόρο. Γιατί όταν μιλάμε για συμμετοχή, αυτή δεν περιορίζεται μόνο στην αυτοδιαχείριση αλλά σ' όλες τις εκφάνσεις της διαμόρφωσης μιας πολιτικής πορείας. Και εκεί θα πρέπει όλοι μας να συνεργαστούμε, να επιμένουμε στο διάλογο, και συμφωνώ επίσης ότι το προεκλογικό μπαλκόνι δεν συνιστά διάλογο. Ίσως μάλιστα οι καταπληκτικές, πραγματικά, σε όγκο προεκλογικές συγκεντρώσεις να έχουν αρχίσει να παίζουν και κάποιο αρνητικό ρόλο. Αυτό θα πρέπει να το δούμε.

Επίσης - ειπώθηκε και είναι σωστό, αφορά τη Κυβέρνηση, αφορά το Κίνημα, την Κοινοβουλευτική Ομάδα - υπάρχει ένας πάθος να επιρίπτονται ευθύνες πάνω στον άλλο. Κανείς μας δεν κάνει ποτέ λάθος!

Υπάρχουν όμως που κάνουν λάθη και αυτοί τους καταγγέλλουμε!

Το μέγιστο μιας διαπάλης προσώπων, που είναι ακατανόητη. Δεν έχουμε εννοήσει ότι εάν βγεί πέρα ο μεγάλος ιστορικός ρόλος που εμείς επωμιζόμαστε, θα καταξιώσει όλους μας.

Σε ό,τι αφορά τη λειτουργία της Οργάνωσης, νομίζω ότι το πρώτο και πιο σημαντικό απ' όλα, είναι αυτό που είπα προηγουμένως, δηλαδή ότι πρέπει να συνειδητοποιήσουμε τον ιστορικό μας ρόλο. Δεν τον έχουμε συνειδητοποιήσει. Δεν παίρνουμε ιδιαίτερα σοβαρά τις κινήσεις μας, τις αποφάσεις μας τις πρωτοβουλίες μας. Κρινόμαστε όλοι - αλλά αυτό δεν έχει σημασία. Κρίνεται η τύχη αυτού του λαού, ύστερα από τόσες προσπάθειες, τόσους αγώνες τόσες θυσίες στα πλαίσια αυτού του αιώνα που πέρασε. Υπάρχει σήμερα η χρυσή ευκαιρία για τη μεγάλη δημοκρατική και σοσιαλιστική αλλαγή με ειρηνικά και δημοκρατικά μέσα. Αυτή την τεράστια ευθύνη που επωμιζόμαστε, δεν πρέπει να την ξεχνάμε ούτε ένα δευτερόλεπτο.

Υπήρξε μια πρόταση,

Είναι σωστό ότι πρέπει να λειτουργήσει μια επιστημονική ομάδα έρευνας για την πορεία μετάβασης στο σοσιαλισμό. Οι προτάσεις καλύπτουν και άλλα θέματα - όχι μόνον αυτό. Υπόσχομαι ότι θα ασχοληθώ και εγώ προσωπικά και το Ε.Γ. να βρούμε τον πιο πρόσφορο τρόπο διαμόρφωσης ενός τέτοιου "Κέντρου" - αν θέλετε - που θα δουλέψει συστηματικά πάνω σ' αυτά τα πράγματα, χωρίς όμως ίσως να επηρεάσει κατά τα άλλα τη δομή των Επιτροπών.

θα αναφερθώ και πάλι στο θέμα των Κλαδικών. Εγώ προσωπικά, ποτέ δεν ήμουνα ιδιαίτερα θερμός προς αυτό το θεσμό.

Πρέπει να τις δούμε τις Κλαδικές γιατί αυτοί ^{που} μίλησαν για οικονομίσ-
τικές διεκδικήσεις, μίλησαν σωστά αλλά αυτό αφορά σε μεγάλο πλέον
βαθμό τις Κλαδικές, οι οποίες ταυτόχρονα έχουν διακριθεί σ' αυτές,
όπως τις ονόμασα, ^{τις} άναρχες παρεμβάσεις και επεμβάσεις στο επίπεδο
Οργανισμών και Διοικήσεων γενικότερα.

Πάρα πολύ σημαντικό θα είναι, το έργο της διαφώτισης που γίνεται από
κεντρικό όργανο του Κινήματος, να επεκταθεί και να συμπεριλάβει
μια πρόταση που έχει γίνει, για τειμηρίωση - που βασικά είναι πληρο-
φόρηση πάνω στο συντελούμενο έργο και βεβαίως και για λαϊκή επιμόρ-
φωση. Γιατί δεν μπορούμε να κινητοποιήσουμε τους νέους θεσμούς,
όπως ο Αγροτοβιομηχανικός Συνεταιρισμός, χωρίς την απαραίτητη παι-
δεία - παιδευτική δομή, αν θέλετε. Και βέβαια - σχετικά μ' αυτό -
κρίσιμη είναι η αμφίδρομη πληροφόρηση που δεν έχει υπάρξει πραγματικά,
σε σημείο ικανοποιητικό. Η επαφή της βάσης με την κορυφή ή της κορυ-
φής με την βάση, είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Η αυτονόμηση πολλών οργανώ-
σεων οφείλεται πραγματικά, σ' αυτή την έλλειψη διασύνδεσης κάθετης.
Θα έχουμε τώρα μία αύξηση - αν θέλετε - και στην οριζόντια
διασύνδεση στα πλαίσια των περιφερειακών οργάνων τα οποία έχουμε
αποφασίσει να θεσμοποιήσουμε.

Σε ό,τι αφορά την Οργάνωση επίσης, θα ήθελα να πω ότι υπάρχουν πάρα πολλά κρούσματα (μέγας ο αριθμός) τόσο ^{και} συμπεριφορά, και αναλογία μ'αυτά που είπα σχετικά με την Κυβέρνηση -- όσο και ^{και} προσπάθεια νομής εξουσίας, άσκησης εξουσίας αυθαίρετα, πολλές φορές, άναρχα. Αυτά ασφαλώς υπονομεύουν το Κίνημα και αφαιρούν αξιοπιστία από το Κίνημα.

Θα πρέπει να επανεξετάσουμε προσεκτικά τις σχέσεις του Κινήματος και το ρόλο του στο μαζικό γίγνεσθαι, στα μαζικά κινήματα. Ήδη ειπώθηκαν σημαντικά πράγματα πάνω σ'αυτό, σ'αυτή την διήμερη συνεδρίαση. Και ασφαλώς θα πρέπει να ολοκληρώσουμε τη σχετική νομοθεσία. Και μιλώντας για μαζικό κίνημα, μιλώντας για εργατική νομοθεσία, θα πρέπει να καλέσουμε το θέμα της ανεργίας με κάθε τρόπο, με κάθε μέσο. Δυστυχώς, αυτό δεν μπορεί να γίνει σε διασύνδεση μ'έναν υψηλό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης. Μιλάμε για το '84 για 2% αύξηση, αν τελικά είναι 2%. Τέτοιοι ρυθμοί αν συνεχιστούν -- νομίζω πως όχι, πιστεύω πως ^{μην μπορεί να υπάρξει} ανάκαμψη,

τότε η ανεργία θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με διαρθρωτικά μέτρα, τα οποία ^{δεν} πρέπει να ξέρετε, θα προσδώσουν ασφαλώς πιο έντονα σοσιαλιστική χροιά στο Κίνημά μας και στη Κυβέρνησή μας. Μέσα στα πλαίσια του καπιταλιστικού συστήματος είναι πάντα πολύ δύσκολο να λύσεις το πρόβλημα της ανεργίας.

Η ανεργία μαστίζει σήμερα ολόκληρο το δυτικό χώρο. Είναι ένα από τα προβλήματα που είναι άπλυτα στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού. Δεν σημαίνει αυτό ότι γι' αυτό το λόγο ^{θα είναι} σαν σχήμα κοινωνικής δομής των υπαρκτών σοσιαλισμών. Αλλά πρέπει να πω ότι κυριολεκτικά μας κατέπληξε στο Ανατολικό Βερολίνο όπου επισκεφθήκαμε, ένα εργοστάσιο που παράγει ηλεκτρονικά είδη και όπου ο αυτοματισμός και η ρομποτοποίηση έχουν φθάσει σε ένα σημείο που δύσκολα μπορούσα να το φανταστώ. Ήταν εκπληκτικό. Ρώτησα, τι γίνεται με την εργασία, με τους εργάτες γιατί ήταν πολύ λίγοι. Είπαν: στόχος μας είναι να μειώνουμε κάθε χρόνο τις ώρες εργασίας κατά 600.000. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού. Αυτή η αντιδιαστολή είναι πάρα πολύ σημαντική.

Και το λέω αυτό, γιατί στα πλαίσια της φιλανθρωπίας δεν λύνεται το πρόβλημα της ανεργίας. Δεν είναι απλώς θέμα κοινωνικής στήριξης του άνεργου. Το θέμα είναι να μην είναι άνεργος. Η ανεργία δημιουργεί, μάλιστα, θύλακες επικίνδυνου ολοκληρωτισμού. Αυτό θα πρέπει να το δούμε και να το προσέξουμε. Είναι δύσκολο θέμα. Δεν έχω προσωπικά εύκολη απάντηση.

Σχετικά με την Εθνική Λαϊκή Ενότητα, ελέχθησαν πολλά και σωστά. Θα ήθελα να κάνω μία διάκριση: Ασφαλώς πρέπει να τερματίσουμε τα πράσινα και τα γαλάζια καφενεία. Ασφαλώς θα πρέπει να ανοίξουμε τις πόρτες μας στο δεξιό εργάτη, το δεξιό αγρότη, το δεξιό βιοτέχνη. Αλλά θα ήταν λάθος εάν η Κυβέρνηση στα πλαίσια της Εθνικής Λαϊκής Ενότητας δεν προχωρούσε με γοργό βήμα να εξουδετερώσει εκείνους τους μηχανισμούς της Δεξιάς μέσα στο χώρο των υπουργείων που συστηματικά υπονομεύουν το έργο μας.

Τώρα, σε ό,τι αφορά την πορεία μέχρι τις εκλογές, συμφωνώ
ότι ήταν ήττα της Δεξιάς με την έννοια όμως ακριβώς ότι τα σχέδια,
οι ελπίδες, οι προσδοκίες της Δεξιάς, δεν δικαιώθηκαν. Ανατράπηκαν.

Για μας όμως - το είπαν
κι άλλοι - το πρόβλημά μας δεν είναι αν θα είμαστε το πρώτο κόμμα.
Το πρόβλημά μας είναι να

διατηρήσουμε την αυτοδυναμία
μας στην επόμενη Βουλή. *Και έπειτα βέβαιος δε δὲν κλείνω
απὸ ηθικῆς ἀπορίας ἐξ' ὅπου κινῶμαι καὶ ἔρχομαι ἐν ἀνεπιβεβαιω-
τησὶν ἀπορροιαῖς ἀπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως.*

Θα ήθελα να τελειώσω με το εξής: Έχουμε πραγματικά δώσει εξε-
τάσεις και έχουμε πάρει άριστα στην αυτοκριτική. Δεν νομίζω ότι έχει
υπάρξει άλλο κόμμα το οποίο σε κάθε

συνεδρίαση της Κ.Ε. "διαριγνύει τα ιμάτιά του" και λέει "ήμαρτον"...

Έπρεπε να το κάνουμε αυτή τη φορά γιατί

έπρεπε να εξηγήσουμε στο λαό μας πως
προβληματιζόμαστε και πως αναγνωρίζουμε ότι

κάτι πρέπει να αλλάξει. Θα ήθελα όμως να προτείνω, από τώ-
ρα και μέχρι τις εκλογές, αυτή να είναι η τελευταία "συνεδρίαση
αυτοκριτικής". Θα πρέπει να προχωρήσουμε με ζωντάνια και αισιοδοξία
στο μεγάλο αγώνα που είναι το χρέος μας ^{αποδοθεί} σ' αυτό το λαό και σ' αυτή
τη χώρα.

Ο Πρωθυπουργός και Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Ανδρέας Γ. Παπανδρέου, μετά το πέρας των εργασιών της 14ης Συνόδου της Κ.Ε. εξέφρασε προς τους συνέδρους την ικανοποίησή του με τον παρακάτω σύντομο χαιρετισμό:

"Θέλω εκφράσω την ιδιαίτερη ικανοποίηση και χαρά που μου έδωσε αυτή η τόσο αποδοτική σύνοδος της Κ.Ε.

Ας ανασκουμπωθούμε τώρα και ας προχωρήσουμε με αισιοδοξία και πίστη στο μεγάλο έργο που μας ανατέθηκε. Σας ευχαριστώ".
